

N:o 24.

Ank. till Riksd. kansli den 8 mars kl. 1 e. m.

Utlåtande, i anledning af väckt motion med förslag om tillägg till § 7 i förordningen angående handelsböcker och handelsräkningar den 4 maj 1855.

Lagutskottet har till förberedande behandling förehått en inom Första Kammaren väckt, till lagutskottet hänvisad motion, N:o 39, däri herr *Emil Kinander* hemställt, att Riksdagen ville för sin del besluta följande tillägg till § 7 i kungl. förordningen den 4 maj 1855 angående handelsböcker och handelsräkningar:

»I den inventariebok, som sålunda upprättas vid den tidpunkt, då köpmannen öppnar sin rörelse, äfvensom i den årliga balansräkningen skola angifvas samtliga de borgens- och andra ansvarsförbindelser för andra, i hvilka köpmannen häftar. Därest dessa skäligen kunna antagas ej skola för hela sitt belopp återfalla å köpmannen, må förbindelsernas sammanlagda belopp kunna upptagas inom linjen och i räkenskapen utföras endast beloppet af den förlust, de kunna antagas medföra för köpmannen.»

Till stöd härför har motionären anfört följande:

»Under den senaste ekonomiska krisen här i landet har det visat sig, att borgens- och andra ansvarsförbindelser förekommit i en utsträckning, som måste betecknas såsom osund och oroväckande. Vid en öfverläggning inom nationalekonomiska föreningen i Stockholm under december 1908 angående »revisionen af bolagslagstiftningen» bragtes berörda angelägenhet ur tvenne synpunkter på tal. Dels framhöll nämligen bankinspektören åtskilliga fall af missbruk vid ingående af kreditförbindelser

å aktiebolags vägnar och uttalade såsom sin åsikt, att aktiebolags förbindelse för ändamål, som vore för bolaget främmande, och hvilken ingåtts under sådana förhållanden, att detta bort af kreditgifvaren inses, borde vara ogiltig, där den ej grundades på af bolaget fattadt beslut; och dels betonade bankofullmäktigen friherre Langenskiöld olägenheterna af den svårighet, de kreditgivande institutionerna hafva att skaffa sig en riktig uppfattning af affärsmännens borgens- och ansvarsförbindelser.

Den förra frågan torde lämpligast blifva föremål för Riksdagens pröfning i sammanhang med den reviderade aktiebolagslagstiftning, som i sin tid lärer föreläggas Riksdagen.

Då den senare kan utan samband därmed närmare undersökas, tillåter jag mig påkalla Riksdagens uppmärksamhet för densamma, därvid i hufvudsak följande de af friherre Langenskiöld vid ofvanberörda tillfälle lämnade anvisningar.

Enligt kungl. förordningen den 4 maj 1855 angående handelsböcker och handelsräkningar, § 1, åligger det enhvar, som gjort till sitt yrke att i gross- eller minuthandel såsom näring idka eller att varor till försäljning tillverka eller bearbeta, att föra ordentliga handelsböcker; och skall samma lag vara för enkelt bolag, som blifvit infördt i handelsregistret, så ock för aktiebolag, ändå att det ej idkar sådant yrke, som nu är sagdt. I förevarande förordning angifves vidare omständligt, huru handelsböckerna skola vara inrättade. Så bestämmes i § 4, att i en så kallad »dagbok» skola antecknas dag efter dag, i den ordning de inträffat, alla öfverenskommelser, företag och affärer, utan undantag, som köpmannen för egen del eller för andras räkning enligt uppdrag afslutat och som med rörelse äga samband, de fordringar och den gäld, som däraf eller annorledes tillkommit, borgenärernas och gäldenärernas namn, de växlar eller andra skuldförbindelser, som blifvit utgifna, till betalning godkända eller endosse-rade, de borgensförbindelser, som blifvit ingångna, de kontanta penningebelopp, som, på hvilken grund det må vara, för dagen influtit eller utgått, och särskildt de varor till art, belopp och pris, som utborgade blifvit. Vidare stadgar § 7: 'Inventariebok skall upprättas vid den tidpunkt, köpmannen sin rörelse öppnar, och upptaga noggrann uppgift på allt hvad han äger i fastighet, lösören och varulager, med därå påfördt värde, på fordringar och gäld och på beloppet af hans kontanta penningar. Inom de sex första månaderna hvarje år skall ock en balansräkning uppgöras, utvisande de tillgångar, köpmannen vid nästförflutna rörelseårs utgång ägde,

och de gäldbelopp, för hvilka han då på en eller annan grund häftade; börande denna balansräkning i sin ordning uti inventarieboken införas.'

Uppenbart lär af här lämnade relation af 1855 års förordning framgå, att lagstiftaren afsett, att den balansräkning, köpmannen skall upprätta ej mindre vid den tidpunkt, då han börjar sin rörelse, utan ock därefter årligen, skall vara sådan, att däraf kan bedömas köpmannens ekonomiska ställning vid tiden för balansräkningens uppgörande. Med den utveckling, affärsverksamheten numera tagit, har det blifvit allt vanligare, att en köpman såsom utställare eller öfverlätare af växlar eller såsom löftesman är ansvarig för annans gäld. Vid sådant förhållande, och då dylik ansvarighet för andras gäld ofta medför afsevärd förlust, lämnar en balansräkning endast en ofullständig bild af köpmannens ställning, om däri ej intagas de ansvarsförbindelser, som köpmannen åtagit sig, eller åtminstone den förlust, som dessa ansvarsförbindelser kunna beräknas skola medföra. Af föreskrifter i 1855 års förordning, särskildt bestämmelsen att balansräkningen skall upptaga 'de gäldbelopp, för hvilka köpmannen på *en eller annan grund* häftade', vill det synas, att 1855 års åberopade förordning afsett, att balansräkningen skulle angifva äfven beloppet af de ansvarsförbindelser för andra, i hvilka köpmannen vid tiden för räkningens uppgörande häftade. Otvifvelaktigt är emellertid, att förordningen ej allmänt tolkas såsom innefattande föreskrift om dessa förbindelsers anmärkande i balansräkningen. Det vill därför synas lämpligt, att förordningen förtydligas.

Då gifvet är, att ansvar för annans gäld ofta ej medför någon förlust, bör naturligtvis ej ansvarsförbindelsernas hela belopp afföras i räkenskapen såsom köpmannens egen gäld, utan bör ansvarsförbindelsernas hela belopp upptagas inom linjen och i räkenskapen afföras endast den förlust, ansvarigheten anses komma att medföra.»

En granskning af de af motionären omförmälda stadganden i kungl. förordningen angående handelsböcker och handelsräkningar den 4 maj 1855 lærer, såsom motionären framhållit, visa, att en sådan tolkning af dessa stadganden kunde låta sig försvaras, att den balansräkning, som det enligt förordningen åligger en köpman att uppgöra, borde innehålla uppgift jämväl om beloppet af de ansvarsförbindelser för andra, i hvilka köpmannen häftar. Balansräkningen skall nämligen enligt förordningens 7 § utvisa bland annat »de gäldeböcker, för hvilka köpmannen vid nästförflutna rörelseårs utgång på en eller annan grund häftade», och balansräkningen

*Utskottets
yttrande.*

måste hafva förutsatts skola grundas bland annat på den i 4 § omförmälda dagboken, i hvilken enligt samma paragraf skall antecknas »de växlar och andra skuldförbindelser, som blifvit till betalning utgifna eller endosserade, de borgensförbindelser, som blifvit ingångna» m. m. Nämnda tolkning är emellertid, enligt hvad utskottet inhämtat, icke den vedertagna.

Då, såsom motionären påpekat, det blifvit allt vanligare, att en köpman är ansvarig jämväl för annans gäld, och denna ansvarighet uppenbarligen är af stor betydelse för ett riktigt bedömande af affärsmannens ekonomiska ställning, är det klart, att den omständigheten, att anteckning om dylik förbindelse ej sker i inventarieboken eller balansräkningen medför, att dessa blifva behäftade med en viss ofullständighet och sålunda i viss mån komma att förfela sitt ändamål. Å andra sidan måste beaktas, att frågan, huruvida och i hvad mån ansvarsförbindelse för annan kan komma att i framtiden medföra förlust eller icke, i de flesta fall ej låter sig tillförlitligen beräknas. Det kan därför enligt utskottets mening icke vara lämpligt att ålägga köpmannen utföra en sådan beräkning, hvilket emellertid skulle ske, om, såsom motionären föreslagit, föreskrift meddelades, att förbindelsen antingen skulle utföras i räkenskapen eller upptagas inom linjen, beroende på, huruvida det skäligen kunde antagas eller ej, att förbindelsen skulle helt eller delvis återfalla på köpmannen. Subjektiva hänsyn skulle här oftast blifva afgörande, och hvad den ene ansåge sig böra upptaga såsom förlust skulle kanske af den andre ingalunda räknas såsom sådan. Den, till förmån för hvilken förbindelsen ingåtts, skulle ock häraf understundom kunna tillskyndas skada. Endast i det fall att ansvarsförbindelsen, på grund af föreliggande faktiska förhållanden, är att anse såsom verklig gäld, gäller om densamma utförande i räkenskapen detsamma som om gäld i allmänhet. Utskottet har af nu anförda skäl endast såtillvida funnit sig kunna gå motionärens yrkande till mötes, att utskottet ansett, att de af honom afsedda förbindelser böra upptagas i inventarieboken och balansräkningen, men, i den mån de ej böra hänföras till gäld, under alla förhållanden endast inom linjen.

På grund af hvad sålunda anförts, får utskottet hemställa,

att Riksdagen måtte för sin del besluta, att 7 § i kungl. förordningen den 4 maj 1855 angående handelsböcker och handelsräkningar skall erhålla följande ändrade lydelse:

7 §.

Inventariebok skall upprättas vid den tidpunkt köpmannen sin rörelse öppnar, och upptaga noggrann uppgift på allt hvad han äger i fastighet, lösören och varulager, med därå påfördt värde, på fordringar och gäld, och på beloppet af hans kontanta penningar. Inom de sex första månaderna hvarje år skall ock en balansräkning uppgöras, utvisande de tillgångar, köpmannen vid nästförflutna rörelseårs utgång ägde, och de gäldebelp, för hvilka han då på en eller annan grund häftade; börande denna balansräkning i sin ordning uti inventarieboken införas.

I den inventariebok, som sålunda upprättas vid den tidpunkt, då köpmannen öppnar sin rörelse, äfvensom i den årliga balansräkningen skola inom linjen angifvas samtliga de borgens- och öfriga ansvarsförbindelser för andra, i hvilka köpmannen häftar, i den mån samma förbindelser ej äro att hänföra till gäld, hvarom ofvan nämnts.

Stockholm den 8 mars 1909.

På lagutskottets vägnar:

ERNST TRYGGER.
